

MAGIJA VOKALA

MEREDITH

MONK

Aleksandar Mihalyi

Ako bi smo odabrali kreativno uspješnu i jedinstvenu skladateljicu i vokalicu temeljem uspješnosti njezinog dosadašnjeg djelovanja te glasovnih mogućnosti koje izmiču uobičajenim klasifikacijama, onda bi se Meredith Jane Monk nametnula kao prvi izbor. Dodatni povod je i obilježavanje njezinog 70. rođendana ove godine - rođena je 1942. godine u New Yorku, SAD.

Njezina pozicija vodeće umjetnice u američkoj avangardnoj glazbi traje od samih početaka minimalizma, a već i tada je imala izdvojenu poziciju jer je vokalnu tehniku temeljila na istočnjačkim tradicijama (tzv. ekstenzilirani glas - ponajprije upotrebom posebnih tehnika disanja) te u ponavljanju kratkih fraza sličnim mantri (što su činili i ostali minimalisti). Na tu njenu izdvojenu poziciju ponajviše je utjecalo njezino rano pohađanje škole euritmije koje joj je potom i usmjerilo karijeru, odnosno interese ka povezivanju glazbe sa pokretom s ciljem da glazbi scenom i koreografijom doda mitsko i povijesno tumačenje. No, teško se kod nje ne može govoriti o eklectizmu budući da Monk ponajprije asimilira ono što drži potrebnim za tehnički aspekt njezinih djela koji će joj potom omogućiti maksimalno izražavanje određenih vlastitih ideja; sve je tome podređeno.

Za nju se često kaže da je umjetnica, a ne "samo" glazbenica. U svom *credu* davno je navela: "...stvoriti umjetnost koja ruši granice između disciplina, umjetnost koja će zauzvrat postati metaforom za otvaranje misli, percepcije, iskustva." Također u kontekstu njezinog nastojanja da glasom želi izraziti osjećaje, ističe za sebe: "Djelujem unutar razmeđa, tamo gdje glas počinje plesati, gdje tijelo počinje pjevati, tamo gdje teatar postaje kino." Prisutna konstanta je: ne priklanjanje i preuzimanje već potraga za univerzalnim ili, kako sama kaže, za prototipovima; zato i kontinuirani interes za poniranje do kvintesencije folka, odnosno života ljudi u prazajednicama (internacionalno gledano). Također, jedna od konstanti je i visceralnost njezinog glazbenog teatra, u kojem se promišljeno oblikuju vokali položajima tijela uz pokrete. Monk doslovce "fizikalizira" zvučanje vokala. Razlog tome leži i u njezinom pristupu pokretu i vokalu koji se temelji ne toliko na nekoj formalnoj logici koliko na osjećajima i intuiciji. Otuda i osjećaj spontanosti i organske povezanosti unutar njezinih djela.

Karijeru je započela kasnih šezdesetih kao plesačica i koreograf kada je izučila umijeće poniranja do esencijalne ekspresivnosti pokretom, te nedugo zatim i glasom prije nego riječima. Monk u ovom kontekstu ističe da se riječima štitimo od direktnog iskustva - tijelo treba pustiti da se izražava/reagira glasom (vokalizama) i pokretom. Potom, u vrijeme tolerantne klime za diletantizam kada otkriva u sebi: „... snažniji kreativni od interpretativnog impulsa“, ona započinje i svoju glazbenu karijeru kao pjevačica (inače ima izniman lirski sopran širokog raspona) i skladateljica, kompletirajući tako autorstvo svojim scenskim djelima, koja se, uz neke ograde, mogu svrstati u glazbeni teatar. Upravo joj te njezine "startne pozicije" osiguravaju prepoznatljivost i uspjeh. Svojim simultanim aktivnostima ona osigurava ciljanu jednostavnost, jasnoću i štedljivost ponajviše radi univerzalnosti simboličkih poruka. Upravo je ta radikalna jednostavnost razlogom zdvojnosti - slušatelja ponajprije. Rudimentarna melodija i minimalistička metoda rada s tvorbenim materijalom uz lako prepoznatljive uzore i česte repeticije, često su odveć siromašni ili nedostatni za uspostavljanje ikakvog odnosa s njezinom glazbom, ali i zbog kratkog trajanja pojedinih skladbi. Slušatelj nosača zvuka je zakinut jer ne vidi geste, mimiku, tijelo(a) u kretanju i prostoru. Reducirani izričaj je vezan za *happeningšku* simboliku i nema gotovo nikakve veze s minimalističkim prosedeom jer je repetitivnost vezana uz kretnje kojima je izvorište sam radni proces ili oponašanje šamansko-poganskog rituala, proizašli iz američkog teatra. Sličnosti ima s minimalističkim teatrom budući da su im vokalne dionice melodične a vokalna i značenjska imaginacija intenzivna. I Philip Glass je vezan za teatar od ranih sedamdesetih godina, ali je razlika u tome što iza svojih projekata u cijelosti kreativno stoji Monk, dok Glass (osta) je isključivo skladatelj.

Pri upoznavanju s Meredith Monk potrebno je obratiti pažnju i na iznimno brojnu scenu unutar koje ona djeluje i koja obiluje raznolikim novim vokalnim stilovima a iza kojih stoje snažne individualnosti. Smatram da će, zahvaljujući njihovim iznimnim kreativnim dosezima, kad-tad i zvanično biti stavljeni na njihovu stvarnu poziciju - sami vrh suvremene glazbe. "I zvanično" zato što se muzikologija i kritika izbjegavaju baviti nečim što ima toliko široku bazu, a istovremeno je stalno podložno mijeni i divergentnosti. Paradoks je da nema (dominantnog) pokreta ili grupe, već da je riječ o velikoj skupini samostalnih kreativaca (skladatelja i interpretata) i unikatnih individua bez prihvatljivog zajedničkog nazivnika. Svatko od njih je knjiga za sebe: David Moos, Jaap Blonk, Greetje Bijma, Diamanda Galas, Theo Bleckman, Ami Yoshida, Sainkho Namtchylak, Laurie Anderson, Kaichi Makigami, Paul Dutton, Phil Minton, Maja Ratkje, Iva Bittova, Meredith Monk..... Proizašli su iz vrlo široke baze, od *jazza*, etna, dade i minimalizma do zasada skladatelja koji su se prije minimalizma bavili ekstenziranim vokalnim tehnikama i vokalnim performansima: Cagea, Partcha, Stockhausena, Ligetia, Kagela i Berioa. Često je dovoljno čuti već sam početak djela i znati tko je pred vama unatoč brojnim manipulacijama i tretmana zvuka. I u tome je Monk posebice prepoznatljiva.

Ukratko na kraju: izvodi se diljem svijeta, svrstava se među pet najznačajnijih američkih minimalista, a nazivaju je i magičarkom glasa. Posebno treba izdvojiti izvrsnu glazbu s nosača zvuka "Impermanence" (ECM, 2008) posvećenu njezinoj dugogodišnjoj životnoj suputnici, koreografkinji Mieke van Hoek, koja je preminula 2002. godine, a koja je prihvaćena aklamacijom. "Songs of Ascension", također u izdanju diskografske kuće ECM New Series, prošle je godine proglašen za ponajbolju snimku nove glazbe. Spomenimo još i nosač zvuka "Dolmen Music" koji je predstavljao kulminaciju njezinih istraživanja tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća

Diskografija:

- Songs of Ascension, ECM, 2011
Impermanence, ECM, 2008
Mercy, ECM, 2002
Volcano Songs, ECM, 1997
Meredith Monk & Vocal Ensemble: Solo and Ensemble Works,
ECM New Series, 1996
Monk and the Abbess: The Music of Meredith Monk
and Hildegard von Bingen
(performed by Musica Sacra), BMG/Catalyst, 1996
Key, Lovely Mucic, Ltd. LP/CD 1051, 1978/95
ATLAS: an opera in three parts, ECM New Series 78118-21491-2, 1993
Return to Earth, on "Of Eternal Light", Catalyst 09026-61822-2, 1993
Songs, Anthny de Mare, piano, Koch International Classics 3-7104-2, 1993
Facing North, ECM New Series 78118-21482-2, 1992
Phantom Waltz and Ellis Island, on "U.S. Choice", CRI, 1992
Book of Days, ECM New Series 78118-21399-2, 1990
Do You Be, ECM New Series 78118-21336-2, 1987
Our Lady of Late, The Vanguard Tapes, Wergo Records, 1986
Candy Bullets and Moon, re-released on "Better an Old Demon than a New
God", Giorno Poetry Systems, 1967/84
Turtle Dreams, ECM New Series 78118-213240-2, 1983
Dolmen Music, ECM New Series 78118-21197-2, 1981
Songs From the Hill, Wergo Records, 1979
Biography, on "Big Ego", Giorno Poetry Systems Records, 1978
Rally, Procession, on "Airwaves", one ten Records, 1977

